

In memoriam Ladányi Sándor (1937–2014)

Ladányi Sándor a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának egykori dékánja, professor emeritusa 2014. július 12-én, életének 77. évében Budapesten hunyt el. Ladányi Sándor az 1978/1979-es tanév őszi félévétől kezdődően a Budapesti Teológiai Akadémia egyháztörténet tanára volt, majd az 1993-ban létrejött KGRE Hittudományi Karának oktatójaként tevékenykedett 2012-es, végleges nyugdíjba vonulásáig. Több mint három és fél évtizedre nyúlt oktatói tevékenysége mellett számos kiállítás és lexikon munkatársaként szolgálta egyházát és a tudományt.

Ladányi Sándor 1937. február 1-jén Kisújszálláson született. Érettségi vizsgát a Budapesti Közgazdasági Technikum Közlekedési Tagozatán 1955-ben tett, ezt követően 1955 és 1957 között az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Közlekedés-üzemlépítő Kar vasútüzemeltető szakának hallgatója volt. A Budapesti Református Teológiai Akadémiára 1957-ben iratkozott be, ahol 1962-ben végzett, 1963-ban református lelkészi oklevelet szerzett. Segédlelkészi szolgálatát az Északpesti Református Egyházmegegyében végezte Madarász Lajos esperes vezetése alatt 1962 és 1964 között, ezen időszakban a főti, a biai és a bicskei gyülekezetekben hirdette Isten igéjét. Segédlelkészi szolgálatát követően 1964 és 1979 között a Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Levéltárában tevékenykedett, ahol előbb segédlelkészi beosztásban, majd egyházkerületi levéltárosként, levéltárvezetőként, illetőleg levéltár-igazgatóként dolgozott 1979-ig. Levéltárnoki tevékenysége mellett az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán 1966 és 1969 között a történelem, majd 1970 és 1973 között a levéltár szakot végezte el. A Budapesti Református Teológiai Akadémia tanára 1979. október 1-jétől, ahol a Magyar Egyháztörténeti Tanszék – 2003-tól tanszékösszevonás következtében: Egyháztörténeti Tanszék – oktatója, 1997-ben egyetemi tanári kinevezést kapott. 2007. február 1-jén – életének 70. évét betöltve – nyugdíjazták, és „professor emeritus” címet kapott. Két alkalommal választották meg dékánnak, 1984 és 86 között, majd az 1993–94-es tanévben. A Hittudományi Kar doktori iskolájának vezetője volt 1997 és 1999 között.

Két kisdoktori értekezést készített el. Bölcsészdoktori oklevelét 1973-ban *A magyarországi protestáns egyházak vallásügyi helyzetének alakulása a szatmári békétől a Carolina Resolutioig c.* értekezésével védte meg az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karán 1996-ban nyújtotta be *Ráday Pál vallásügyi tevékenysége a szatmári béke után* című értekezését az egyháztörténet tárgyköréből. Ez a munka a KGRE Hittudományi Kara Egyháztörténeti Intézetének kiadványaként 1997-ben jelent meg. Mindkét értekezését az illetékes Doktori Tanácsok 1997-ben – a Magyar Akkreditációs Bizottság felhatalmazása alapján – PhD fokozattá minősítették.

Az 1970-es évek közepétől három évtizeden keresztül rendszeresen folytatott külföldi levéltárakban kutatásokat, illetve nemzetközi tudományos műhelyeknek volt munkatársa. Az Egyházak Világtanácsa tízhónapos kutatói ösztöndíjával 1976–1977-ben Bécsben kutatott. A Vrije Universiteit és a Gereformeerde Kerken támogatásával 1989-ben fél éves kutatói ösztöndíjat kapott, amit Amsterdamban tölthetett el. A „Stiftung Aktion Österreich Ungarn” támogatását 1994-ben nyerte el, amivel a *Der*

ungarisch-siebenbürgische Protestantismus und die Wiener Regierung zur Zeit Maria Theresias c. kutatási projektben vehetett részt.

A rendszerváltást követően vendégoktatója volt több budapesti felsőoktatási intézménynek. Az ELTE Bölcsészettudományi Karának Neveléstudományi Tanszékén 1991 és 1998 között tartott speciális kollégiumot „A református iskolák – iskolaügy története” meghirdetett témával. A Magyar Demokrata Fórum pártalapítványa, a „Haza és Haladás” Alapítvány Kölcsey Akadémiája által indított újságíró iskolában 1992-től előadássorozatot tartott a református egyház történetéről. A Budapesti Műszaki Egyetem Társadalomtudományi Intézete keretében 1994-től felkérést kapott egyháztörténeti előadások tartására.

Ladányi Sándor egyháztörténeti munkássága négy jól elkülöníthető téma köré csoportosítható: (1) A rendszerváltozásig jobbra a 18. századi protestáns egyháztörténettel foglalkozott. (2) Az 1990-es évek második felétől egyre inkább fordult a rövid huszadik század magyar köztörténeti fordulópontjai idején szerepet vállaló magyar református lelkészek tevékenysége felé. (3) Az 1970-es évektől folyamatosan foglalkozott peregrináció-történettel. (4) Lexikont is szerkesztett, és szócikkekhez adatokat gyűjtött, elsősorban lelképásztorok életrajzai kapcsán.

Levéltárosként az 1970-es években többek között a Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Gyűjteményének Levéltárában őrzött iratok segédleteit állította össze *A Magyarországi Református Egyház levéltári anyagának fondjegyzéke, A Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Gyűjteményének kéziratkatalógusa: 1850 előtti kéziratok* címmel. A Dunamelléki Református Egyházkerület levéltárosaként nyitva állt előtte a lehetőség, hogy a Ráday család és azon belül Ráday Pál munkásságát alaposan, primer forrásokra támaszkodva dolgozza fel. Publikációinak jelentős részét így Ráday Pál (közéleti tevékenysége, kegyességi lelki élete) és a 18. századi magyar protestáns egyháztörténet alkotják. Mindkét kisdoktori értekezésének gerincét képező forrásokra ezen időszak alatt talált rá. Ezzel a II. Rákóczi Ferenc-féle szabadságharc és az azt követő évtizedek alaposabb tanulmányozását végző köztörténészek csoportjához csatlakozott. Oktatói tevékenységének kezdeti időszakában tovább folytatta a 18. századi magyar protestáns egyháztörténet forrásainak feltárását, közreadását.

A rendszerváltozást követően egyre nagyobb figyelem irányult az egyháztörténetre, különösen is a magyar egyháztörténetre. Ladányi Sándor számos konferencián mutatta be a magyar református egyháztörténetet, kiemelten a diktatúrák alatti lelképásztori és világi egyházvezetői tevékenységek értékelését. A II. világháborút követő egyházkormányzókrol hiánypótló életrajzi tanulmányokat készített el. Levéltári kutatásainak eredményeit tanulmányokban adta közre, elsősorban egyházi szaklapokban. Kiemelten foglalkozott az 1956-os forradalomhoz kapcsolódó események feltárásával és értékelésével. E témához kapcsolódó írásai az 50. évfordulóhoz igazodva önálló kötetbe rendezve jelentek meg *A magyarországi református egyház 1956 tükrében* címmel a Mundus Kiadó gondozásában. A modernkori református egyháztörténet iránt érdeklődő kutatókat segítette, támogatta.

Egyháztörténeti szemináriumi óráinak visszatérő eleme volt a külföldi egyetemjárások feltárása és eredményeinek értékelése, azaz a peregrináció-kutatás. Ezzel kapcsolatos tudományos és személyes élményeit mindig

előszeretettel osztotta meg a diákjaival. A hollandiai peregrináció-kutatás eredményeit 2007-ben Bozzay Rékával közösen publikálta a *Magyarországi diákok holland egyetemeken, 1595–1918* című kötetben.

Ladányi Sándor neve már munkásságának első felében összeforrt a lexikonszerkesztéssel. A Magyarországi Református Egyház Zsinata Tanulmányi Osztályának megbízásából 1972 és 75 között készítette el a Zoványi Jenő által írt *Egyháztörténeti lexikon* átdolgozását, kiegészítését. Az 1977-ben megjelent *Magyarországi protestáns egyháztörténeti lexikon* mind a mai napig segíti az egyháztörténet iránt érdeklődőket a tájékozódásban. Ezen lexikonszerkesztői munka során már az 1970-es években számos olyan problémával szembesült, amelyek miatt akkor nem bővíthette a rábízott kéziratot. Szócikketeket éppen ezért több évtizeden keresztül nem publikált, de megkezdte azon alap kutatásokat, amelyeknek eredményeit a rendszerváltozás után már szabadon közölhetett. A magyar és nemzetközi újabb kurrens lexikonok szerkesztői közé kapott meghívást, így munkatársa volt számos nagy vállalkozásnak: *Új magyar életrajzi lexikon*, *Révai új lexikona*, a *Magyar nagylexikon*, *Biographisches-Bibliographisches Kirchen Lexikon*, *Österreichisches Biographisches Lexikon*, *Religion in der Geschichte und Gegenwart* (3. kiadás).

Ladányi Sándort melegszívű, visszahúzódó, ámbar mindig anekdotázó tanárként ismerhette a diákság. A hozzáforduló hallgatókat mindig segítette, támogatta, több tanítványát indította el a tudományos pályán. Szemináriumi órákon a 20. századi magyar református egyháztörténeti források olvasása közben előszeretettel használta a nyelvi humor rejtette maliciózus kritikát, ezzel is biztatva diákjait a kritikai szemléletre.

(Molnár Sándor Károly)